

Editoryel Sunuş: Müzik

Elif Damla YAVUZ¹
 İlke BORAN²
 Nihan TAHTAİŞLEYEN³

Çok eski zamanlardan beri müziği sosyal yapının bileşeni, araç ve aracılarından biri olarak kabul ediyoruz. Başka bir deyişle, uzun zamandır müziğin tekil bir olgu olmadığını farkındayız. Müziği giderek daha fazla belli bir yaratılış anı olan, zaman ve mekânda sabit özelliklere sahip bir nesne olmaktan çok, bir süreç, bir etkinlik olarak kavlıyor, müzik yaratımının her anını, *poiesis*'i ve *praxis*'i sosyal eylemler ve uzlaşmalar bütünü olarak görüyoruz. Bununla beraber müziği odağına alan araştırmacıların cevap aradığı sorulardan bazıları bugüne dek çok az değişti: müziğin sosyal özünü oluşturan unsurlar nelerdir? Müzik, sosyal işlevlerini, anlamlarını ve değerlerini nasıl kazanır? Müzik, ulus, sınıf ve toplumsal cinsiyet gibi geniş sosyal temayüzlerle nasıl ilişkilendirir? Günümüzün müzik araştırmacısı da sosyal bilimlerin geçirdiği tüm değişimlerin, tartışmaların ve sosyal bilimler arasındaki ayrımların etkisinde şemsiye disiplin olarak kabul edilebilecek müzikolojiden müzik antropolojisi, müzik sosyolojisi, müzik psikolojisi, müzik felsefesi, müzik estetiği ve müzik folkloruna dek farklı alt-disiplinlerin kuram, yöntem ve yaklaşımlarından oluşan bir alet çantasıyla bu sorulara ve türevlerine yanıt verme çabası içinde, fakat bunu yaparken doğa bilimlerinin nesnellik anlayışının sosyal bilimlerde nasıl tesis edilebileceği –ya da böylesi bir nesnellüğün tesis edilmek zorunda olup olmadığı-, ortaya çıktığı dönemde sosyal bilimlere içkin olan pozitivist ve evrenselci varsayım ve söylemlerin nasıl bertaraf edilebileceği gibi bir dizi köklü meseleyle doğrudan ya da dolaylı olarak ilgilenmek durumunda. Bu “zorluklar” müziği, sosyal bilimci için dinamik bir çalışma alanı hâline getiriyor; onu müzik araştırmasının malzemesi, aktörleri ve yöntemi başta olmak üzere sınır ve olanaklar üzerine yeniden ve yeniden düşünmeye itiyor.

Müzik araştırması üzerine düşünürken süreli yayınlara ayrıca dikkat kesilmek gerekiyor, zira bu yayınlar, on sekizinci yüzyılda ortaya çıkan katalog ve sözlüklerle beraber müzik araştırmasının inşa edildiği entelektüel iklimin en önemli platformlarıdır. Sadece 1798-1900 yılları arasında Avrupa’da, *Allgemeine musikalische Zeitung*, *Jahrbücher für musikalische Wissenschaft*, *Vierteljahrsschrift für Musikwissenschaft*, *Quarterly Musical Magazine and Review* ve *Revue Musicale* gibi ileride şekillenecek müzikoloji geleneğinin öncüsü olan 1500’ün üzerinde derginin yayımlanıyor olması (Duckles, 1970, s. 77) dahi dergilerin müzik araştırmasındaki başat rollerini anlamak için yeterlidir. Bu dergilerde özellikle Friedrich Rochlitz, Friedrich Chrysander, Robert Eitner, Philipp Spitta ve Guido Adler’in müzik tarihi, ses fiziği, müzik grameri, müzik retoriği ve müzik eleştirisi üzerine kaleme aldıkları makaleler, müzik araştırmasını kendine özgü bir disiplin olarak kavramada, kapsam ve uzmanlaşma alanlarının belirlenmesinde önemli rol oynadı. Örneğin 1885-1894 yılları arasında Leipzig’de yayımlanan *Vierteljahrsschrift für Musikwissenschaft*’ın ilk sayısının birinci makalesi Guido Adler’in, disiplin tarihindeki dönüm noktalarından birine işaret eden, müzikolojinin kapsamı, yöntemi ve amacını ele alan “Umfang, Methode und Ziel der Musikwissenschaft” başlıklı makalesiydi. İstanbul merkezli müzik yayıncılığına bakıldığında

¹ Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzikoloji Bölümü, elif.yavuz@msgsu.edu.tr.

² Doç. Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzikoloji Bölümü, ilke.boran@msgsu.edu.tr.

³ Dr., Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Müzikoloji Bölümü, nihan.tahtaisleyen@msgsu.edu.tr.

ise müzik dergiciliğinin, 1850'lerde başlayan nota yayıncılığı kadar kurumsallaşmadığı ya da kurumsallığını sürdürmediği ve daha çok kişisel çabaların ürünü olduğu görülür (Gençer, 1994, s. 539). Yine de yirminci yüzyılın başından itibaren, kimi müzik araştırmasına kimi daha genel şekilde sosyal bilimlerin farklı disiplinlerine odaklanan *Şehbâl*, *Millî Tebebbûlar*, *Dârülelhan*, *Nota*, *Mûsiki Mecmuası*, *Ülkü* başta olmak üzere Halkevleri dergileri, *Türk Folklor Araştırmaları*, *Filarmoni*, *Orkestra* ve *Opus* gibi dergilerde Rauf Yekta, Hüseyin Sadeddin Arel, Mahmut Ragıp Gazimihal, Halil Bedi Yönetken, Cevat Memduh Altar ve Gültekin Oransay gibi yazarların, müzik araştırmasının tarihsel, kuramsal ve sosyal yönlerini ele alan makaleleri yayımlandı. Bu makaleler sadece yayımlandıkları dönem içinde değil, günümüzde de önemlerini korumaya devam ediyor, çünkü günümüz müzik araştırmacısının literatür çalışmasının önemli bir kısmını bu makaleler oluşturuyor. *MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi*'nin 24. sayısını müziğe ayırarak bu literatüre katkıda bulunmak en büyük temennimiz.

MSGSÜ Sosyal Bilimler Dergisi'nin elinizdeki sayısı müzik araştırmasının farklı yönlerine odaklanan ve böylelikle müzik araştırmasının kapsam bakımından ne denli geniş olduğunu bize bir kere daha gösteren on makaleyi içeriyor:

Ali Yunus Gencer'in "*Understanding Opera's Predecessor Madrigal Comedy and an Analysis of Il Zabaione Musicale by Adriano Banchieri*" başlıklı makalesi, madrigal komediyi, operayı ortaya çıkaran yeni yaklaşımın temsilcilerinden biri olarak ele alıyor. Yazar makalesinde on altıncı yüzyılın ikinci yarısı ile on yedinci yüzyılın ilk yarısında yaşamış üretken bir besteci ve kuramcı olan Adriano Banchieri'nin, dönemin madrigal stillerinin bir sentezini sunduğu ve türün gelişiminde önemli rol oynadığı düşünülen, üç perdelik *Il Zabaione Musicale*'sini irdeleyerek bahsedilen bu yeni yaklaşımı örnekliyor.

Fatma Zeynep Bilge'nin "*Edebiyat ve Müziğin Kesişim Noktası: Literatüroper*" başlıklı makalesi, edebî yapıtlar ve opera arasındaki ilişkiye odaklanıyor; edebî metinler ile müzik, librettist ile besteci arasındaki ilişkinin repertuarın en temel operalarından bazılarını nasıl şekillendirdiğini irdeliyor.

Ayşegül Dinç'in "*Gestus Müziği*" başlıklı makalesi, epik tiyatronun temel kavramlarından biri olan gestus'a ve gestus müziğine odaklanıyor; epik tiyatrodaki müziğe yüklenen işlevleri, özellikle eylemle karşıtlık oluşturma ve ironi yaratmadaki rolleri bağlamında ele alıyor.

İpek Akanay'ın "*Édouard Louis'nin Babamı Kim Öldürdü Romanında ve Moda Sahnesi'nin Aynı Adlı Oyununda Müziğin Rolü*" başlıklı makalesi, edebiyat ve müzik arasındaki ilişkiye odaklanan bir diğer makale. Akanay makalesinde romandan tiyatro yapıtına dönüştürülen yapıtta müzikle ilgili göstergelerin yapıtın anlam dünyasına yaptığı katkıları, Moda Sahnesi'ndeki temsil ve yorumu üzerinden sorguluyor.

Ayşe Tül Demirbaş'ın "*Atmeydanı: The Stage of Sound and Power*" başlıklı makalesi, Osmanlı İmparatorluğu'nda hanedan üyelerinin doğumları, sünnet törenleri, nişan ve evlilikleri nedeniyle düzenlenen şenlikleri, yöneten ile yönetilen arasındaki bağın güçlendirilmesi bağlamında ve Sultan III. Murad'ın oğlu Şehzade Mehmet'in Atmeydanı'nda düzenlenen sünnet şenliği özelinde ele alıyor.

Fatih Akman'ın "*Açık Yapıtın Poetikası ve Müzikte Açıklık*" başlıklı makalesi, Umberto Eco'nun güncelliğini ve açıklık kavramı açısından başvuru metni olma özelliğini koruyan *Açık Yapıt*'ından (1962) yola çıkarak yazar, yapıt, yorumcu ve alımlayıcı arasındaki ilişkiyi, müzikte açıklık üzerine kaleme alınmış metinlerle birlikte değerlendiriyor.

Erdem Çoğlu'nun "*Literatürdeki Tartışmalar Işığında 'Müzik Cümlesi'*" başlıklı makalesi, kalış/kadans olgusuna dikkat çekerek müzik cümlesi tanımını irdeliyor. Bunu yaparken yazar, on sekizinci yüzyıldan bu yana müzik pedagoglarının, bestecilerin ve kuramcılarının benzer ve farklı müzik cümlesi tanımlarını ele alıyor.

Hale Birgül Akçakmak, “Eşiksellik, Komünitas ve Akış Kavramları Yoluyla Semaha ve Sazı Bakış” başlıklı makalesiyle performans kuramındaki tartışmaları müzik üzerinden değerlendiriyor; semaha ve saza, performans çalışmaları, kavramları ve Victor Turner’in metinleri bağlamında yaklaşıyor.

Argun Çakır’ın “ ‘Mardinli Koçerler’ Makalesi Üzerine Bir Eleştiri Yazısı: Kürtler ve Peripatetik Gruplarla İlgili Çalışmalarda Akademik Sorumluluğun Politik Boyutları” başlıklı yazısı, dergimizin 18. sayısında yayımlanan, Mahir Mak ile Belma Kurtişoğlu’na ait “Mardinli Koçerler” başlıklı makaleye eleştirel bir yanıt niteliğinde. Çakır’ın kendi alan çalışmasından yola çıkarak eleştirilerini kaleme alması, bilimsel diyalog, etkileşim ve tartışmanın tesis edilmesi bakımından çok değerli; dergimizin bu noktada üstlendiği aracılık ise bizler için büyük bir mutluluk kaynağı.

Uluslararası temel metinlerin Türkçeye kazandırılması, Türkiye’de müzik araştırmasının yetkinleşmesi için önemli olduğu kadar Türkçenin bilimsel dil ve kavram bakımından olgunlaşması için de önemli olduğunu düşünerek Henry M. Johnson’un çalgıları etnomüzikoloji bakış açısıyla ele aldığı “*An Ethnomusicology of Musical Instruments: Form Function, and Meaning*” başlıklı makalesinin Seyit Yöre tarafından yapılan Türkçe çevirisini de dergimizin elinizdeki sayısına ekledik.

MSGŞÜ Sosyal Bilimler Dergisi’nin 24. sayısında yayımlanmak üzere çalışmalarını bizimle paylaşan yazarlarımıza; hakemlik yaparak bilgi ve deneyimleriyle bu çalışmaların niteliğinin yükselmesine katkı sunan tüm uzmanlara teşekkürü borç biliriz.

Kaynaklar

Duckles, V. (1970). Pattern in the Historiography of 19th-Century Music. *Acta Musicologica*. Vol. 42, Fasc. 1/2. pp. 75-82.

Gençer, F. (1994). Musiki Yayımcılığı. *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*. Cilt 5. Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı. İstanbul: Numune Mücellithanesi. s. 538-540.